

CENTRUL DE EXCELENȚĂ ACADEMICĂ

RR REVISTA
RA REFLECȚII
ACADEMICE

Editor onorific:

Ioan ALEXANDRU
Centrul de Excelență Academică

Editor științific:

Mihaela Victorița CĂRĂUȘAN
Școala Națională de Studii Politice și
Administrative, București

Editor executiv:

Alina Gabriela BURLACU
Centrul de Excelență Academică

Coordonator revistă [1/2013]:

Crina Ramona RĂDULESCU
Școala Națională de Studii Politice și
Administrative, București

Comitet științific:

Victor Teodor ALISTAR
Școala Națională de Studii Politice și
Administrative, București

Marius ANDREESCU
Universitatea din Pitești

Bogdan CIUBOTARU
Universitatea "Alexandru Ioan Cuza",
Iași

Mădălina COCOȘATU
Școala Națională de Studii Politice și
Administrative, București

Emilian M. DOBRESCU
Academia Română

Adelina DUMITRESCU
Școala Națională de Studii Politice și
Administrative, București

Constantin FROSIN
Universitatea "Danubius", Galați

Augustin FUEREA
Universitatea București

Adrian GORUN
Universitatea "Constantin Brâncuși"

Claudia GILIA
Universitatea "Valahia", Târgoviște

Gina Livioara GOGA
Universitatea "Danubius", Galați

Ivan Vasile IVANOFF
Universitatea "Valahia", Târgoviște

Dragoș Dumitru JALIU

Școala Națională de Studii Politice și
Administrative, București

Ioan LAZĂR
Universitatea "1 Decembrie 1918",
Alba Iulia

Cezar Corneliu MANDA
Școala Națională de Studii Politice și
Administrative, București

Andra MARIN
Universitatea "Ștefan cel Mare",
Suceava

Iulian NEDELICU
Universitatea din Craiova

Vasilica NEGRUȚ
Universitatea "Danubius", Galați

Alina-Livia NICU
Universitatea din Craiova

Liana PASCARIU
Universitatea "Alexandru Ioan Cuza",
Iași

Roxana Mariana POPESCU
Universitatea "Nicolae Titulescu",
București

Andy PUȘCĂ
Universitatea "Danubius", Galați

Benone PUȘCĂ
Universitatea "Danubius", Galați

Crina Ramona RĂDULESCU
Școala Națională de Studii Politice și
Administrative, București

Cătălin Silviu SĂRARU
Academia de Studii Economice,
București

Genoveva VRABIE
Universitatea "Alexandru Ioan Cuza",
Iași

Comisia tehnică:

Octavia LOJNIȚĂ

Eugen Ioan ROMAN

Nicolae SFĂCĂREANU

Cristiana BUDILEANU

Mirela SIPOȘ

Cuprins

ARTICOLE

- 2 **Scopul revizuirii constituției ar
trebui să fie consolidarea
democrației**
Ioan ALEXANDRU
- 5 **Societatea românească în fața unei
noi provocări – revizuirea
Constituției**
Claudia GILIA
Adrian ȚUȚUIANU
- 11 **Romania’s Constitutional Revision
Dilemmas**
Crina Ramona RĂDULESCU

Scopul revizuirii
constituției ar trebui
să fie consolidarea
democrației

**Prof.univ.dr. Ioan
ALEXANDRU**

Centrul de Excelență
Academică

Abstract. The Consolidation of democracy, a purpose which can be reached by reviewing the Constitution, is the means by which we can build a welfare society, a non-aggressive society. The rights protection is the essential element of American democracy – it is very important in the United States, unlike Europe where the dominant element is liberal economics. The absence of a legal tradition causes the vision on economical and political liberalism, justifying state intervention. A considerable increase of the judicial powers would determine a consolidation of democracy and extending the competence for settling the exception of non-constitutionality would bring back the inter-war tradition. Romania is still governed by an obsolete system – an idea which leads to a new perception on the *fight for your right*.

Keywords: democracy,
Constitution review, right,
society.

Întrebarea pe care ne-o punem cu toții este cum să construim o societate a bunăstării, în care să domnească cel puțin buna înțelegere și toleranța o societate non-agresivă dacă o societate consensuală nu este posibilă. Răspunsul ar putea fi preferința pentru dialog deci este necesară crearea de instituții și proceduri care prin mijloace juridice să asigure consolidarea democrației. Revizuirea constituției este o importantă pârgie pentru a se atinge acest scop.

Buna guvernare și consolidarea statului de drept se poate obține prin amplificarea dreptului în sistemul politic statal care să consacre prin norme juridice constituționale democrația și o participare publică reală la formularea și adoptarea actelor normative secundare și chiar terțiare.

Analiza comparativă a sistemelor juridico-politice oferă o posibilitate eficientă, pentru abordarea multiplelor întrebări în legătură cu teoria și practica democrației și ne dezvăluie că prin intermediul sistemului juridic, democrația în sine se află în centrul discuției.

Un prim lucru ce se poate constata este că prin raportul lor diferit cu dreptul, SUA, pe de o parte și unele țări europene, printre care și România, pe de altă parte, oferă două concepții relativ divergente asupra democrației ce se reflectă în dispozițiile constituționale în condițiile care ambele părți (Franța și SUA) pretind cu sinceritate superioritatea și stemului propriu¹.

Elementul esențial al democrației americane este dreptul. Dreptul se bucură de prestigiu în Statele Unite, importanța sa instituțională, sociologică și ideologică fiind atât de mare încât este aproape imposibil să se vorbească despre politică, economie sau istorie în alți termeni decât cei juridici spre deosebire de Europa unde concepția dominantă este cea a economismului liberal, unde dreptul a păstrat imaginea unei discipline destul de tehnice și chiar periferice și în schimb asistăm la o suprasaturare cu discursuri privind politicile macroeconomice care practic epuizează orice reflexie asupra rolului statului și reglementărilor sociale.

Este foarte adevărat că o abordare comparativă între SUA și România întâmpină inevitabil dificultățile metodologice și ridică o serie de semne de întrebare:

- este legitim, realist și util să recurgem la o analiză având în vedere că diferențele dintre cele două state sunt atât de mari?

- este legitim să abordăm structura federală, complexă și stratificată, a celor 50 de state americane la organizarea politică a unui stat cum este România, ale cărui

dimensiuni abia dacă le depășesc pe cele ale unui stat mic din SUA ?

- și mai puternică ar putea fi obiecția susținătorilor ireductibilității temperamentelor naționale și a tradițiilor istorice. (exuberanța latină față de rigurozitatea anglo-saxonă)

Și totuși, ceea ce ar trebui să observăm este că legislațiile naționale regăsesc, dincolo de frontiere, inspirația sau modelul legilor sau instituțiilor proprii. Numeroase legi și alte acte normative adoptate în România, cu precădere în materie economică (dreptul concurenței, reglementarea piețelor financiare, dreptul mediului, etc.), ne-au parvenit din SUA via Uniunea Europeană ceea ce demonstrează că sintaxa juridică a națiunilor aparțin unei civilizații comune² și că în realitate teza ireductibilității sistemelor naționale este contrazisă de evoluția concretă a legislațiilor naționale care devin din ce în ce mai asemănătoare urmând un proces lent dar sigur de armonizare sau chiar de omogenizare.

România ieșită din secolele aristocratice și deceniile de dictatură comunistă sau fascistă, după părerea mea nu a intrat încă cu adevărat în era democratică. Trăiește în tranziție, într-o stare intermediară, cea a reformelor care se caracterizează prin erupția brutală și artificială a formelor politice democratice, fără a se întruni condițiile de fond ale unei funcționări armonioase în corpul social și anume tradiții politice, instituții, religie, moravuri, etc.

Societatea românească a rămas adepta centralizării statale, chiar mai mult decât cea franceză, spaniolă sau italiană (ca să mă refer doar la cele latine) manifestând în plus reflexe de tip dictatorial, ilustrate în mod clar atât de separarea rigidă dreapta/stânga cât și de ceea ce eu am numit în numeroase lucrări autocrația electivă și personalizarea puterii.

Mai putem constata ceva și anume că absența unei tradiții juridice fixată puternic în corpul social, determină viziunea noastră privind existența unei contradicții ineluctabile între liberalismul economic și cel politic, care justifică în permanență și prea frecvent intervenția Statului.

Marile coordonate ale unei astfel de reforme, trec, fără îndoială, printr-o revizuire a Constituției care ar trebui să se axeze atât pe organizarea puterilor publice, cât și asupra conținutului și consacării principiilor cu valoare constituțională. Raporturile dintre executiv și legislativ ar trebui reechilibrate astfel cum se recunoaște de către mulți politicieni și teoreticieni dar eu cred că democrația poate fi la noi consolidată în principal și în primul rând prin creșterea considerabilă a poziției și competențelor puterii judecătorești inclusiv prin extinderea competenței de a soluționa excepțiile de neconstituționalitate revenindu-se astfel la tradiția interbelică.

Trebuie spus că acest controlul al constituționalității legii de către puterea judecătorească și nu de către o autoritate profund și inevitabil politizată, de tipul Curții Constituționale, constituie în opinia mea principala sursă a impregnării universului american de către drept și este de fapt principala diferență de statut a dreptului, a juridicului în general între Statele Unite și România și alte state europene. Așadar, același principiu al separării și echilibrului puterilor în stat acopere realități diferite în Europa și în Statele Unite ale Americii.

În ceea ce mă privește, dincolo de referirile, reale sau fanteziste ale unor oameni politici aflați la vârful statului cu privire la "liberalism", cum ar fi cele referitoare la: dereglementare, flexibilitate, statutul serviciului public, modernizarea Statului, coabitarea echilibrului politic, viitorul societății multiculturale etc., vreau să ne reamintim faptul că un liberalism autentic nu se reduce la sfera economică și că nu există piață prosperă fără o societate liberă, deschisă și pluralistă, garantată de separarea puterilor publice și protecția juridică a libertăților individuale și a minorităților.

Ar trebui să înțelegem că încă folosim o anumită formă de "guvernare" care s-a perimat. Această idee evocă și o percepție nouă asupra dreptului: Lupta pentru drept, într-o anumită perioadă dusă de care Consiliul Superior al Magistraturii din România alături de Asociațiile magistraților sau Centrul de Excelență Academică de pe lângă Uniunea Juriștilor din România a avut și are un rol extrem de important deoarece realizează astăzi sinteza marilor aspirații care au mobilizat generațiile din ultimii peste douăzeci de ani aspirații cum sunt: respingerea unui anumit concept de autoritate, revendicarea drepturilor omului și a libertăților individuale sau revenirea dezbaterii juridico-politice în prim-plan. Democrația ar avea multe de câștigat din realizarea acestor aspirații.

Note:

¹ Laurent Cohen-Tanuji, *Le droit sans L'État*, Puf, Paris, 2007, p.28.

² Ioan Alexandru, *Drept administrativ european*, ediția a II-a revăzută și adăugită, Editura Universul Juridic, București, 2010, p. 26 și urm.

Societatea
românească în fața
unei noi provocări –
revizuirea Constituției

Conf. univ. dr. Claudia
GILIA

Conf. univ. dr. Adrian
TUȚUIANU

Universitatea Valahia din
Târgoviște

Facultatea de Drept și
Științe Social-Politice

Motto:

„Există întotdeauna în
fiecare Constituție ceva ce nu
poate să fie scris”.

Joseph de Maistre

Abstract. Prin studiul nostru încercăm să oferim răspunsuri unor întrebări care au apărut odată cu declanșarea în anul 2013 a procesului de revizuire a Constituției României. Societatea românească se află din nou în fața unui demers politic de reformare a cadrului constituțional românesc prin care se încearcă diminuarea sau eliminarea disfuncționalităților constituționale apărute în cei 10 ani de la precedentă revizuire.

Procesul de revizuire a unei Constituții este unul complex, cu implicații profunde la nivelul întregii societăți. În dezbateră publică, interogații cu privire la momentul ales pentru revizuire, la conținutul modificărilor, la efectele acestora au primit răspunsuri diferite în funcție de respondenți. Am inventariat în studiul nostru o serie de răspunsuri date de specialiști, oameni politici, reprezentanți ai societății și am răspuns noi înșine la ele.

Cuvinte cheie: societate,
revizuire, Constituție, cetățean,
stat.

1. Considerații introductive

Primul gest al unui stat este acela de a se dota cu o Constituție. Constituția are o valoare simbolică, ca și o valoare juridică de normă superioară, căci ea justifică fundamentul unui stat¹. Constituția este sinonimă cu nașterea sau renașterea unei vieți politice sau juridice. Constituția nu este doar prima normă, în sensul în care ea este superioară celorlalte, ea este și norma care comandă celorlalte norme, este cea care le organizează și care le distribuie între diferitele puteri.

Majoritatea revizuirilor constituționale sunt motivate din considerente interne, fie de natură politică, fie predominant juridică. În orice caz, nu există o revizuire „facilă”.

Societatea românească s-a aflat în ultimii ani angrenată în tumultul evenimentelor politice, căci ai senzația la un moment dat că totul nu este decât dezbateră politică, disensiuni politice, bătălii politice, și nimic altceva nu mai contează. Viața cetățeanului român pare a se desfășura între două replici acide, lipsite de conținut politic dintre oamenii politici. De aici poate și indiferența și lehamitea cetățeanului român față de un proiect cu adevărat serios așa cum este *revizuirea Constituției*.

O serie de întrebări au revenit cu insistență în dezbateră publică în ultima perioadă:

- *Este momentul acum să modificăm legea fundamentală?*
- *Este revizuirea Constituției doar un obiectiv politic sau este o necesitate ?*

Vom încerca astfel și noi să dăm un răspund la toate aceste întrebări.

2. Societatea românească în fața unei noi provocări – revizuirea Constituției

2. 1. Este acum momentul să modificăm Constituția?

Constituția României adoptată în 1991, după 26 de ani de la cea adoptată în 1965, a reprezentat fundamentul noii ordini constituționale a statului român după evenimentele din 1989. Acest document esențial pentru noile realități politice ale României postcomuniste, a fost creația puterii constitutive din 1991.

În anul 2003, Legea fundamentală a suferit prima modificare substanțială, ce s-a realizat și sub influența noilor realități politice², sociale, economice.

De-a lungul timpului au existat numeroase dezbateri privind modificarea legii fundamentale, iar în anul 2010, chiar și un proiect de revizuire inițiat de Președintele României la propunerea Guvernului care a avut ca obiective:

- trecerea la un Parlament unicameral, propunere justificată prin opțiunea exprimată în acest sens de majoritatea cetățenilor care au participat la referendumul național organizat de Președintele României la data de 22 noiembrie 2009;
- necesitatea unor adaptări și ajustări ale Constituției la realitățile societății actuale, cei 20 de ani de aplicare dovedind nu numai viabilitatea, ci și o serie de deficiențe în aplicarea unor dispoziții constituționale la realitățile vieții sociale, economice și politice românești;
- clarificarea instituțională și reglementarea unor soluții de natură să determine cooperarea autorităților publice și eliminarea blocajelor ce ar putea să apară în raporturile dintre ele, ținând seama, îndeosebi, de jurisprudența Curții Constituționale exprimată în ultimii ani ca urmare a conflictelor juridice de natură constituțională pe care le-a soluționat³.

Acest proiect de lege de revizuire a fost supus criticilor atât din partea opoziției de la acel moment pentru că el întruchipa viziunea Președintelui Traian Băsescu și se centra pe temele impuse de acesta în viața politică și anume: unicameralism și reducerea numărului de parlamentari, eliminarea imunității parlamentare etc., cât și din partea specialiștilor. Profesorul Dan Claudiu Dănișor afirma: „proiectul de lege de revizuire (cel din 2011 – s.n.) este centrat mai degrabă pe temele referendumului din 2009 și pe rezultatele campaniilor prezidențiale (...). Președintele dovedea astfel că urmărea ca temele revizuirii să fie cele asupra cărora electoratul s-a pronunțat sau cu privire la care a fost format să gândească într-un mod previzibil. Previzibilitatea reacției electorale a fost principiul cheie în opera de realizare a proiectului. Tehnica juridică și analiza științifică a funcționării sistemului sunt astfel în mod evident subordonate oportunității politice”⁴.

Proiectul de revizuire a fost abandonat în Parlamentului României, iar în anul 2013, fiind supus votului în Camera Deputaților a fost respins de către noua majoritate parlamentară⁵.

La 10 ani după prima modificare, și la 3 ani de la precedentă inițiativă, în anul 2013 s-a inițiat o nouă propunere de revizuire a Constituției, de data aceasta formulată de către forțele aflate la putere (USL).

Întrebarea care se pune este: *Ce justifică această nouă inițiativă?*

„Majoritatea revizuirilor constituționale sunt motivate din considerente interne, fie de natură politică, fie predominant juridică. În orice caz, nu există o revizuire „facilă”. (...) Întrebările aferente justificării revizuirilor de natură internă duc, adesea, la constatarea „traducerii” constituționale a angajamentelor politice sau a necesității de a găsi o soluție pentru situațiile de criză. Eventuala revizuire a constituției României se încadrează în această categorie”⁶.

Într-o logică firească a evaluării crizelor constituționale din ultimii ani, este evident că blocajele constituționale și mai ales evenimentele politice din 2012 au fost cele care au determinat această inițiativă. Pe de altă parte, Uniunea Social-Liberală (USL)⁷, aflată la putere, și-a asumat în momentul ajungerii la guvernare ca proiecte politice: revizuirea Constituției, regionalizarea, dar și modificarea legislației electorale.

În doctrină s-a evidențiat faptul că: „o lege fundamentală este oricând perfectibilă⁸, trebuie doar cântărit atent momentul (când), metoda (cum) și doza (ce) de perfecționare care i se administrează. În acest context, nu este lipsit de semnificații faptul că dorința de schimbare a Constituției României adoptată în decembrie 1991 și deja revizuită o dată în 2003 se face simțită în cele mai diverse straturi ale societății române contemporane, însă ea pare să varieze în intensitate în funcție de natura sociologic stabilită a acestor straturi. O altă variabilă pare să fie și anvergura revizuirii dorită ori așteptată. În ce mă privește am fost și rămân

adepta unor modificări menite a ajusta treptat și în sens constructiv textul la nevoile sociale generale și nu doar la ceea ce poate părea iminent la un moment dat, însă își poate pierde importanța pe termen lung. Tocmai de aceea apreciez ca o revedere a textelor constituționale poate fi realizată oricând se remarcă o reală necesitate de corelare între realitatea socială și cea normativă, cu condiția ca ea să fie făcută în mod înțelept” – afirma profesorul de drept constituțional Elena Simina Tănăsescu.

2.2. Este oare formularea unor texte constituționale cauza disfuncționalităților din sistemul constituțional românesc?

Cu siguranță, *nu*. Cauzele sunt multiple: de la formularea ambiguă a unora din textele constituționale, la personalizarea excesivă a unor instituții ale statului, la incoerența cadrului normativ, la lipsa unei culturi juridice și politice a celor care sunt chemați să realizeze actul de guvernare, la absența unei viziuni politice a întregii clasei politice, la mimarea aplicării principiilor fundamentale pe care se bazează un stat democratic, un stat de drept, la lipsa respectului pe care fiecare autoritate a statului, fiecare cetățean este obligat să îl acorde legii fundamentale, etc.

„Dacă funcționarea incorectă a sistemului constituțional se datorează impulsului politic necorespunzător (...) nu schimbi sistemul constituțional, ci trebuie să corectezi impulsul care îl alimentează. (...) Cauzele disfuncționalităților unui sistem constituțional pot fi interne – normele constituționale nu sunt clare și sunt slab coordonate într-un sistem – și externe – un sistem social, mai ales politic, inadecvat genului de norme ales” - este de părere profesorul Dan Claudiu Dănișor⁹.

Este suficient oare să modificăm Constituția pentru ca deficiențele din sistemul constituțional românesc să fie remediate? Răspunsul este evident *negativ*. Crearea unor norme constituționale clare este de dorit, însă indiferent cât de bine ar fi formulate dispozițiile constituționale, dacă cei care sunt în drept să le aplice, să le interpreteze o fac de o manieră diformă, dincolo de litera și mai ales de spiritul său, rezultatul este întotdeauna unul negativ. Avem nevoie de conștientizarea importanței normei constituționale, de respectul absolut pe care trebuie să îl acordăm supremației sale.

Renumiții profesori de drept constituțional, Paul Negulescu și George Alexianu remarcă într-o notă plastică: *„Constituția este manifestarea însușirilor sufletului unei națiuni. Ea trebuie să fie în permanență icoana fidelă a acestor însușiri”*.

Viața unui popor evoluează însă în raport de mediul și împrejurările istorice prin care trece. Constituția trebuie să urmeze îndeaproape aceste manifestări. Constituția trebuie să corespundă unor realități politice, sociale, economice din cadrul unei societăți. Revizuirea Constituției este astfel un act de normalitate juridică. Însă întotdeauna trebuie găsit un punct de conciliere între ideea de durabilitate și stabilitate, caracteristici ale Constituției și necesitatea revizuirii. O Constituție este viabilă atâta timp cât cetățenii se regăsesc în valorile ei, și atâta timp cât este respectată. Altfel, ea va fi mereu criticată, la fel ca și deciziile luate în baza normelor juridice pe care le susține. Longevitatea unei Constituții ori eficiența ei la orice schimbare de putere depind de cât de bine sunt precizate atribuțiile diferitelor autorități publice și raporturile dintre acestea¹⁰.

2.3. Revizuirea Constituției este un obiectiv politic sau o necesitate?

Este dificil să dăm un răspuns tranșant. Este clar că un proiect de revizuire a legii fundamentale poartă amprenta celor care l-au inițiat. El reflectă viziunea formațiunii sau formațiunilor politice care l-au inițiat și susținut cu privire la modul în care trebuie să fie organizat și să funcționeze un stat la un moment dat. Nu trebuie să ometem faptul că în țara noastră, proiectul sau propunerea de revizuire trebuie să fie adoptată cu o majoritate de 2/3 din numărul membrilor fiecărei Camere, de aceea, cei care au inițiat procesul de revizuire trebuie să se bazeze pe o majoritate parlamentară calificată. Pe cale de consecință, proiectul sau propunerea trebuie asumat și susținut puternic din punct de vedere politic¹¹. Pe de altă parte, nicio revizuire nu este definitivă dacă nu este aprobată de majoritatea cetățenilor prin referendum. De aceea, proiectul de revizuire poate fi un instrument al evaluării gradului în care cetățenii împărtășesc viziunea partidului/partidelor aflate la putere cu privire la noul design constituțional al statului. S-a văzut acest lucru pe parcursul dezbaterilor realizate de Comisia comună a Camerei Deputaților și Senatului pentru elaborarea propunerii legislative de revizuire a Constituției României, atunci când au fost dezbătute în cadrul comisiei probleme sensibile pentru societatea românească precum: căsătoria între persoane de același sex, obligativitatea pentru orice persoană fizică sau juridică de a se prezenta în fața unei comisii a Parlamentului dacă este solicitată, introducerea stemei, preeminența Parlamentului, etc. Societatea românească a avut imediat o reacție puternică la aceste propuneri de modificare a Constituției, ceea ce i-a determinat pe inițiatori fie să facă un pas înapoi, fie să reformuleze textele propuse.

Cu toate că, de la inițiativă până la votul în Parlament, caracterul procesului de revizuire este unul definitoriu politic, cei care parcurg aceste etape ale revizuirii trebuie să țină seama de opiniile specialiștilor în drept, dar și de cele venite din societate (indiferent prin ce modalitate se exprimă aceasta: ONG-uri, mass-media, etc.), pentru că produsul final – Constituția revizuită – va produce efecte asupra tuturor.

Modificarea Constituției trebuie să urmărească o îmbunătățire a actului de guvernare, o eficientizare a funcționării instituțiilor statului, asigurarea unui veritabil echilibru între puterile în stat, să îi asigure cetățeanului român acea stabilitate și pace socială de care are nevoie pentru a-și valorifica drepturile și libertățile ce sunt statuate de însăși legea fundamentală. De aceea, în opinia noastră, orice modificare făcută de forțele politice în scopuri personale, care este făcută pentru a-și valorifica puterea pe care o dețin la un moment dat în societate nu poate să fie decât distructivă în primul rând pentru societate, și în subsidiar pentru înseși forțele politice respective. O modificare a Constituției trebuie să țină seama de anumite trăsături ce sunt definitorii pentru o lege fundamentală: claritatea, predictibilitate, supremația sa.

În doctrină s-a apreciat, pe bună dreptate că *„încercarea de ocolire ori de modificare a regulilor jocului ori de câte ori se constată că ele nu convin unor priorități de moment poate fi destabilizatoare; instabilitatea normativă la acest nivel poate conduce la lipsa de predictibilitate a conduitelor umane și, la limită, la anarhie*¹². Revizuirea Constituției este un act firesc, care trebuie să pornească de la ideea nevoii de a consolida cadrul constituțional al statului, de a transpune în norme constituționale noile realități dintr-o societate. În literatura de specialitate s-a evidențiat faptul că *„practica de a modifica oricând o Constituție este periculoasă prin efectele sale destabilizatoare*”¹³. Un alt pericol este, în opinia noastră, acela de a constituționaliza reguli care își au locul mai degrabă într-o normă inferioară celei supreme.

Concluzii

Constituantul derivat trebuie să aibă în vedere faptul că dacă va banaliza procesul de revizuire a legii fundamentale va determina relativizarea importanței Constituției ca normă supremă. Revizuirea Constituției trebuie să fie un proces realizat cu maximă seriozitate de către constituantul derivat, fără a ține cont de interese politice, sociale, economice conjuncturale ori de interesele unor forțe politice aflate la un moment dat la guvernare. Cea mai importantă lege a unui stat trebuie să primească girul unei palete cât mai largi de cetățeni (indiferent de calitatea acestora: guvernanți, membrii ai opoziției, ONG-uri, mass-media, etc.). cetățeanul trebuie să simtă ca acele dispoziții constituționale sunt adoptate pentru apărarea drepturilor și libertăților lui fundamentale, pentru apărarea valorilor statului român, a ființei poporului.

Încheiem printr-o dispoziție plină de substanța din Preambulul Constituției Anului I a Primei Republici Franceze din 24 iulie 1793 care stipula:

„Article 28. - Un peuple a toujours le droit de revoir, de réformer et de changer sa Constitution. Une génération ne peut assujettir à ses lois les générations futures”.

Notes:

¹ Michel Verpeaux, *La Constitution*, Dalloz, Paris, 2008, p. 1-2.

² Este vorba de integrarea europeană, precum și cea euroatlantică.

³ Decizia Curții Constituționale nr. 799 din 17 iunie 2011, publicată în M. Of. al României. Partea I, nr. 440 din 23 iunie 2011.

⁴ Dan Claudiu Dănișor, *Democrația deconstituționalizată*, Ed. Universul Juridic, București, 2013, p. 135-136.

⁵ În 21 mai 2013, Camera Deputaților a respins proiectul de revizuire a Constituției inițiat de Președintele Traian Băsescu cu 259 de voturi „împotriva” și 41 de voturi „pentru”. Grupurile parlamentare PSD, PNL, UDMR, minoritățile naționale și PP-DD nu au votat proiectul.

⁶ Didier Maus, *Revizuirea constituțională în țările Uniunii Europene* (alocuțiune susținută cu ocazia dezbaterii organizate de Academia Română, Institutul de Cercetări Juridice „Acad. Andrei Rădulescu” cu tema: „Revizuirea Constituției. Necesitate, obiective posibile și oportunitate” din 7 martie 2013 - http://www.icj.ro/Materiale_7martie.pdf, accesat în 20 noiembrie 2013).

⁷ Premierul Victor Ponta afirma cu privire la necesitatea revizuirii Constituției: „Aș vrea să spun că sunt absolut convins că avem nevoie de o modificare constituțională. Avem nevoie. Președintele Comisiei de la Veneția îmi spunea, ieri (miercuri - n. red.), la Strasbourg, că orice Constituție la fiecare 10 ani trece printr-o procedură de actualizare” (<http://www.ziare.com/victor-ponta/premier/ponta-o-constitutie-se-actualizeaza-la-fiecare-10-ani-modificarile-prevad-un-reglaj-fin-1232059>, accesat în data de 20 noiembrie 2013).

⁸ Pentru detalii: <http://www.ziare.com/politica/constitutie/revizuirea-constitutiei-i-fiecare-popor-are-constitutia-pe-care-o-merita-1217912>, accesat la data de 19 noiembrie 2013.

⁹ Profesorul, în alocuțiunea susținută cu ocazia dezbaterii organizate de Academia Română, Institutul de Cercetări Juridice „Acad. Andrei Rădulescu” pe tema „Revizuirea Constituției. Necesitate, obiective posibile și oportunitate” din 7 martie 2013, susține cu tărie că: „Disfuncționalitățile sistemice nu se datorează în primul rând Constituției, ci tipului de impuls politic și social pe care sistemul constituțional îl primește din partea societății civile și mai ales din partea partidelor politice. (...) orice revizuire a Constituției nu poate deveni oportună și eficientă decât dacă este însoțită de măsuri structurale de corectare a impulsului politic care alimentează instituțiile juridice constituționale. Aceste

măsuri trebuie să privească în primul educația cetățeanului, apoi sistemul societății civile înseși și doar conjugat cu acestea revizuirea textelor constituționale”.

¹⁰ Ștefan Deaconu, *Dreptul de a ne revizui Constituția*, Curierul Judiciar, nr. 3/2011, p. 123.

¹¹ Profesorul Didier Maus afirma: „Nu există o revizuirea constituțională neutră. Obiectivele „unei mai bune organizări a puterilor” ascund adesea conflicte politice. Eficacitatea constituțională a unei democrații constituie un element important al atuu-urilor unei țări și al imaginii sale”. (Pentru amănunte: http://www.icj.ro/Materiale_7martie.pdf, accesat în 20 noiembrie 2013).

¹² Împărtășim pe deplin opinia exprimată de distinsa doamnă profesor Elena Simina Tănăsescu care aprecia că : *”Tocmai de aceea trebuie menținut un atent și delicat echilibru între dorința naturală și benefică de permanentă perfecționare a sistemului politic, inclusiv prin perfecționarea cadrului normativ (dar nu numai; și îmbunătățirea calității mediului politic în general poate fi un deziderat la fel de onorant și onorabil) și necesara stabilitate, cunoaștere și acceptare generală, pe scara largă, a principalelor standarde de comportament în materie. Pacea socială, cu deplină respectare a demnității tuturor participanților la procesele decizionale democratice, ar trebui să constituie finalitatea ultimă în orice demers de acest tip (revizuire a Constituției – s.n.)”.* A se vedea, <http://www.ziare.com/politica/constitutie/revizuirea-constitutiei-i-fiecare-popor-are-constitutia-pe-care-o-merita-1217912>, accesat la data de 19 noiembrie 2013.

¹³ Cristian Ionescu, *Tratat de drept constituțional contemporan*, ediția a 2-a, Ed. C.H. Beck, București, 2008.

Romania's
Constitutional
Revision Dilemmas

Lecturer Crina
Ramona RĂDULESCU,
PhD

National School of
Political Studies and
Public Administration

Faculty of Public
Administration

Abstract. The revision of any constitution at a given time responds to the needs of development of the society itself.

The revision of the Constitution is a function which is "negatively" delineated through substantial and procedural guarantees that restrict the revisionary legislator (Contiades, 2007). The strict Constitutions, among which lies the Romanian Constitution of 1991, explicitly provide for the special procedure for their revision and determine also a cluster of provisions that cannot be revised.

Keywords: procedure, revision's limitations, Venice Commission.

Description of the legal procedure for the Constitution's revision

The utmost importance of the Constitution within the Romanian legal system is reflected, among others, by the procedure required for its revision, which differs from the one applied for the ordinary enactments within the Romanian legal system by being more complex and strict (formally, materially and temporally) and requiring higher voting majorities (Muraru, 2008).

In accordance with article 151 of the Romanian Constitution, the exercise of national sovereignty materialized by the initiative for the Constitution's revision belongs to the Romanian executive authority (i.e. the Romanian President, based on the Government's proposal), to the Romanian legislative authority (i.e. at least a quarter of the number of deputies or senators) or to the Romanian citizens (i.e. a number of 500,000 citizens with voting rights).

Citizens initiating the Constitution's revision must originate from at least half of Romania's counties and, at the same time, in each of such counties or in Bucharest 20,000 signatures must be registered in support of the revision initiative. This territorial distribution rule is established in order for a minimum degree of representation of the Romanian population to be reached.

The revision initiative, materialized in a revision project or proposal (the "Revision Project") shall be subject to the consultative endorsement of the Legislative Council (i.e. the specialized consultative body of the Romanian Parliament), as per article 3, paragraph (1) of the Law no. 73/1993 on the establishment, organization and functioning of the Legislative Council.

As per article 146 of the Constitution, the prerogative to verify whether the Constitution's revision initiative is constitutional (both from a normative and a procedural perspective) belongs to the Constitutional Court, which, in accordance with article 19 of Law no. 47/1992 on the organization and functioning of the Constitutional Court, within a term of 10 days as of the receipt of the Revision Project, together with the Legislative Council's endorsement, shall decide on the compliance of the Revision Project with the constitutional provisions.

Following the obtaining of the endorsements from the Legislative Council and, respectively, the Constitutional Court, the Revision Project shall be submitted, for adoption, to the Deputies Chamber and Senate,

which shall decide with a qualified majority of at least two thirds of the members of each of such Chambers. Such quorum is significantly higher than the one necessary for the adoption of organic or ordinary laws. (Muraru, 2008).

Should any discrepancies exist between the versions of the Revision Project adopted by each Chamber, the divergence shall be settled by resorting to a mediation procedure. The mediation procedure entails the designation of an equal number of representatives of each of the Deputies Chamber and Senate, assembled in a temporary joint commission. Said joint commission is vested to negotiate on the divergence points between the two aforesaid versions of Revision Law, for the purpose of agreeing a common version of such. However, given that the abovementioned joint commission is not a decision-making body, the version of the Revision Project negotiated by the joint commission shall be subject to the approval of each of the Romanian Parliament's Chambers.

In case that, after being subject to each of the Deputies Chamber and Senate vote, the adoption of a common version of the Revision Project has not been achieved, the two parliamentary Chambers shall decide on the adoption of the Revision Project, in a common meeting, with a majority of votes of at least three quarters of the total number of senators and deputies. Should the Revision Project be passed by the Parliament's Chambers in common meeting, the Constitutional Court shall pronounce *ex officio* on the constitutionality of such and, in case the Constitutional Court considers that the constitutional requirements for the Constitution's revision have been breached, its decision in this respect shall be transmitted to the Deputies Chamber and the Senate, in order for the Revision Project to be brought in line with the provisions of such Constitutional Court decision (Muraru & all, 2004). Furthermore, in order for the Constitution's revision to enter into force, it must be approved by a popular referendum, organized within at most 30 days as of the Revision Project's adoption date.

Limitations

The Constitution's revision is materially limited only to aspects which do not refer to the national, independent, unitary and indivisible character of the Romanian State, the republican form of government, the territorial integrity of Romania, the independence of justice, the political pluralism and the official language.

Likewise, no revision of the Constitution should result in the suppression of fundamental rights and freedoms of citizens or of their guarantees. As regards temporal limitations in relation to the Constitution's revision, it is forbidden for such to be initiated during a state of siege or emergency, or during wartime, due to the exceptional character of said contexts, during which the national sovereignty is more difficult to be exercised.

Legal provisions regarding the revision of the Constitution of Romania from 2003

As the Venice Commission stated at that time, it was thus an extensive revision informed by the first ten years of operation of the Constitution, rectifying the drawbacks of some of the earlier options taken by the constituent assembly, and seeking to prepare Romania for confident entry into the international and European organisations to which it does not yet belong.

Briefly, the revision:

- establishes the appropriate Constitutional framework and the juridical grounds for Romania's Euro-Atlantic integration; it harmonizes its provisions with the main regulations of the European Union; it stipulates the right of Romanian citizens to elect and to be elected in the European Parliament;

- includes the principle of separation and balance of the legislative, executive and judicial powers;
- consecrates the unity of the Romanian people and the solidarity of the Romanian citizens as bases of the State;
- guarantees equal access of men and women to public positions and dignities;
- stipulates the right of the parties to a fair, impartial trial, held within a reasonable lapse of time;
- stipulates that detention awaiting trial is ordained by the judge and only during the penal trial for 30 days at most; this period can be extended with at most 30 days at one time, but it cannot exceed 180 days;
- turns the Supreme Court of Justice into the High Court of Appeal and Justice, according to the tradition of the Romanian judiciary system;
- institutes the patrimonial responsibility of the State for prejudices caused by judicial errors of any nature, and
- stipulates the responsibility of the magistrates who exercised their function in bad faith or gross negligence;
- increases the role and the importance of the Higher Council of Magistrature as the warrant of the independence of justice and it includes representatives of the civil society in its composition;
- places the activity of penal investigation of the judiciary police under the direction and oversight of the public prosecutor offices attached to the courts of law;
- it stipulates that the State shall grant social scholarships to children and young people coming from underprivileged families and to those institutionalized;
- guarantees free access to the values of national and world culture;
- acknowledges the right of any person to live in a healthy environment;
- eliminates compulsory military service;
- stipulates the guarantee and the protection of private property, whoever the owner; nationalization and any other measures of forced transfer of assets to public property on political, social, ethnic, religious or other grounds, are strictly forbidden;
- stipulates the setting up of a national policy of equal opportunities for disabled persons;
- enhances the role of the Advocate of the People (Ombudsman), whose term of office shall be of 5 years instead of 4; the Ombudsman shall have the right to notify directly the Constitutional Court on the unconstitutional character of laws;
- sets up a clearer division of the legislative competences of the Chambers of Parliament in order to speed up the legislative activity and eliminate the stages of mediation and divergence;
- lowers the number of citizens that can promote a bill from 250,000 to 100,000;
- restricts parliamentary immunity to the votes or political opinions expressed in the exercise of office;
- lowers the age limit of candidates for the Senate to 33 years;

- extends the term of office for the President of Romania to 5 years and stipulates the right of the President to notify the Constitutional Court in order to solve the judicial conflicts of constitutional nature between public authorities;
- restricts the possibility for the Government to adopt emergency ordinances to exceptional situations whose regulation cannot be postponed, and it stipulates the obligation to motivate the emergency status of the ordinance within its contents;
- eliminates the possibility for the Parliament to annul the decisions of unconstitutionality of laws adopted by the Constitutional Court.

The actuality of the Romanian Constitution's Revision

In the last two years, the prospective of a significant constitutional revision seemed possible.

In 2012, the Venice Commission stated that the events and several statements made at that time, demonstrated a worrying lack of respect among representatives of State institutions for the status of other State institutions, including the Constitutional Court as the guarantor of the supremacy of the Constitution.

The main issues of constitutional reform are inter-institutional relations (in particular regarding the role of the President), the reform of a range of institutions (including the Parliament, the Superior Council of Magistracy (CSM) and the Constitutional Court), the election and electoral laws, and the regionalization process.

According to the Government, the revision will not touch on substantive parts of the Constitution, but will consist in a 'delicate adjustment'. Regarding the role of the Constitutional Court, the Government declared that one of the reasons of the revision is to avoid future frequent recourse to the Court in the case of inter-institutional conflict. The new Constitution is to very clearly state the roles of the various institutions.

In the same time, a complex conflict over legal constitutionalism, and the role of the Constitutional Court (Vasilescu, 1994) in particular, can be observed in recent years. Since the 'upgrading' of the Romanian Constitutional Court to a full-blown ultimate arbiter in constitutional matters, it can be argued that the Romanian system has become closer to a form of legal constitutionalism. (Blokker, 2012).

Instead of conclusions

As the Commission said, the respect for a Constitution cannot be limited to the literal execution of its operational provisions. The very nature of a Constitution is that, in addition to guaranteeing human rights, it provides a framework for the state institutions, sets out their powers and their obligations. The purpose of these provisions is to enable a smooth functioning of the institutions based on their loyal co-operation.

The Head of State, Parliament, Government, the Judiciary, all serve the common purpose of furthering the interests of the country as a whole, not the narrow interests of a single institution or the political party having nominated the office holder. Even if an institution is in a situation of power, when it is able to influence other state institutions, it has to do so with the interest of the State as a whole in mind, including, as a consequence, the interests of the other institutions and those of the parliamentary minority.

Still nowadays, the Romanian Constitution is subject to intense political and academic debate with respect to its revision. Reaching a well-balanced equilibrium between the whole parties involved might be the first virtue of any constitutional arrangements.

References:

P. Blokker (2012), *Dilemmas of Democratization. From Legal Revolutions to Democratic Constitutionalism?*, Special Issue in honour of the centennial anniversary of Raoul Wallenberg, Nordic Journal of International Law.

M. Constantinescu, A. Iorgovan, I. Muraru, și S. Tănăsescu (2004), *Constituția României revizuită, comentarii și explicații*, Ed. All Beck, București.

I. Muraru (2008), *Drept constituțional și instituții politice*, Ediția a 13-a, Ed. C.H. Beck, București.

F. Vasilescu (1994), The role and competences of the constitutional court. In: <http://www.venice.coe.int/docs/1994/CDL-STD%281994%29010-e.asp>.

Xenophon I. Contiades (2007), *Constitutional revision and the european legal system*, Athens, Greece.

Romanian Constitution (1991): <http://www.cdep.ro>.

Romanian Constitution (2003): <http://www.cdep.ro>.